

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
Інститут політичних і етнонаціональних досліджень
ім. І. Ф. Кураса

ПАРЛАМЕНТСЬКІ ВИБОРИ 2012 року
в УКРАЇНІ

Київ – 2013

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
Інститут політичних і етнонаціональних досліджень
ім. І. Ф. Кураса

ПАРЛАМЕНТСЬКІ ВИБОРИ 2012 року
в УКРАЇНІ

Наукові дослідження

Київ – 2013

УДК 324 (477) «2012»
ББК 66.042.1 (4 Укр.)

*Рекомендовано до друку Вченою радою ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України
(протокол № 6 від 27 червня 2013 р.)*

Редакційна колегія:

Юрій Анатолійович Левенець – академік НАН України, директор ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України (*голова*)

Олександр Микитович Майборода – доктор історичних наук, заступник директора ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України

Марія Степанівна Кармазіна – доктор політичних наук, завідувач відділу соціально-політичної історії ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України

Віктор Анатолійович Войналович – доктор політичних наук, завідувач відділу етнополітології ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України

Віктор Олексійович Котигоренко – доктор політичних наук, головний науковий співробітник ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України

Тетяна Анатоліївна Бевз – доктор історичних наук, головний науковий співробітник ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України

В'ячеслав Дмитрович Яремчук – кандидат історичних наук, провідний науковий співробітник ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса

Парламентські вибори 2012 року в Україні. Наукові дослідження. –
К.: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2013. – 364 с.
ISBN 978-966-02-7040-4

У збірник увійшли наукові дослідження учасників міжнародної науково-практичної конференції «Парламентські вибори 2012 року в Україні», в яких проаналізовано найактуальніші питання парламентської виборчої кампанії 2012 р. Зокрема, розглянуто політичні і правові засади виборчого процесу в Україні, ідеологічні особливості виборів, маркери ідентифікації політичних партій, досліджено виборчі технології, які використовувалися як на загальнодержавному, так і на регіональному рівнях. Охарактеризовані наслідки і можливі сценарії розвитку політичних подій після парламентських виборів.

У збірнику представлені дослідження не тільки вітчизняних, а й американських, польських, російських науковців.

УДК 324 (477) «2012»
ББК66.042.1 (4 Укр.)

ISBN 978-966-02-7040-4

© Інститут політичних і етнонаціональних досліджень
ім. І. Ф. Кураса НАН України, автори, 2013

3. Крамар О. Спотворене волевиявлення // Тиждень. – 2012. – 2– 8 листопада. – С. 8 – 11.
4. Мартин В. Історія антагонізму // Р.І.О. – 2012. – 24 березня.
5. Нарізка округів. Балогу жорстко кинули // Р.І.О. – 2012. – 12 травня.
6. Петерварі Н. Закарпаття нарізали: інтрига зберігається // Закарпатська правда. – 2012. – 12– 18 травня.
8. Результати виборів // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2012/wp001>
7. ТУКЗ – ДЕМСУУ: історія антагонізму // Трибуна. – 2012. – 13 квітня.
8. Фединець Р. Завдання партії виконано. Навіщо маргінальні партії брали участь у виборах // Тиждень. – 2012. – 9– 15 листопада. – С. 18 – 19.

Віталій Лебедюк

ФІНАНСОВА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИБОРЧОЇ КАМПАНІЇ КАНДИДАТІВ-МАЖОРИТАРНИКІВ НА ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ВИБОРАХ 2012 РОКУ (НА ПРИКЛАДІ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Досліджено зв'язок між результатами виборів та фінансовими ресурсами, які кандидати у народні депутати витрачають на виборах. Проаналізовано фінансову ефективність виборчої кампанії кандидатів у народні депутати за допомогою статистичних методів та Закону Ципфа-Парето.

Ключові слова: кандидат у народні депутати, вибори, Закон Ципфа-Парето, ефективність.

Vitaliy Lebediuk. Financial efficiency campaign of majoritarian candidates in parliamentary elections in 2012 (Rivne region case).

The article deals with the relation between the results and financial resources of majoritarian candidates spend on elections. The cost-effectiveness of the campaign of majoritarian candidates using statistical methods and Zipf-Pareto Law has been analysed.

Key words: majoritarian candidates, election, Zipf-Pareto law, efficiency.

Історія формування українського парламенту зазнає перманентних змін. Це пояснюється зміною правил гри на електоральному полі, залежні від типу виборчої системи на парламентських виборах. Основна увага під час виборчого процесу приділяється фінансуванню суб'єктів виборчого процесу. Фінансова діяльність політичних партій, як вагомого політичного інституту, викликає чималий інтерес у багатьох вітчизняних та зарубіжних дослідників. Однак недостатньо дослідженим залишається фінансова діяльність кандидатів у народні депутати в одномандатних виборчих округах в частині надходжень і використань коштів виборчих фондів. Це пов'язано, перш за все, з тим, що діяльність суб'єктів виборчого процесу на місцевому рівні зазвичай розцінюється як один з найменш відомих аспектів політичного життя. Тому у дослідженні ми аналізуємо фінансову ефективність виборчої кампанії кандидатів у народні депутати в одномандатних виборчих округах Рівненської області.

Метою дослідження є визначити фінансову ефективність виборчої кампанії кандидатів у народні депутати в одномандатних виборчих округах Рівненської області на парламентських виборах 2012 року. Відповідно до мети, слід виконати низка завдань, а саме:

проаналізувати звіти про надходження і використання коштів виборчих фондів кандидатів у народні депутати в одномандатних виборчих округах Рівненської області;

за допомогою Закону Ципфа-Парето визначити фінансову ефективність виборчої кампанії кандидатів у народні депутати в одномандатних виборчих округах Рівненської області.

Об'єктом аналізу будуть усі кандидати у народні депутати в одномандатних виборчих округах Рівненської області, які подали звіт про надходження і використання коштів виборчих фондів. Емпірична основа аналізу включає доступні дані щодо результатів голосування та офіційні дані виборчих фондів. Робочою гіпотезою дослідження є: чим більше коштів витрачає кандидат у народні депутати в одномандатному виборчому окрузі, тим більше можливостей на перемогу він має.

Для розкриття теми дослідження в роботі використано метод аналізу документів для вивчення звітів про надходження і використання коштів виборчих фондів кандидатів у народні депутати; метод аналізу та синтезу для визначення методологічних основ

дослідження; статистичний метод для аналізу фінансової ефективності виборчої кампанії кандидатів у народні депутати на основі закону Ципфа-Парето.

Методологічну і концептуальну основу дослідження становлять роботи зарубіжних дослідників: Ю.Благовещенського, Х. Габаїкс. Таким чином, на основі огляду фахової літератури слід констатувати недостатню вивченість проблеми ефективності використання суб'єктами виборчого процесу своїх фінансових ресурсів під час виборчої кампанії.

У 1890-ті роки вийшло кілька наукових робіт Вільфредо Парето в галузі математики і економіки. Саме тоді він встановив, що в Італії 20% домогосподарств одержували в той час 80% доходу. Згодом В.Парето проаналізував дані і по інших країнах, отримавши ті самі результати. Це дослідження стало ключовим, але В.Парето, тим не менш, не став автором закону, названого його ім'ям. На принцип В.Парето звернули увагу набагато пізніше (в тому вигляді, в якому ми знаємо його сьогодні). В кінці 40-х і початку 50-х років стали з'являтися принципи інших учених, які тільки підтверджували ідею В.Парето. Так, одним із цих учених став професор філології з Гарварда Джордж К. Ципф. Він заново звернув увагу людей на закон В.Парето. Дж.Ципф стверджував, що всі ресурси організуються так, щоб 20-30% роботи завжди давали 70% - 80% результату [3, с. 741-743].

Математичне вираження закону Ципфа-Парето:

$$\ln N(i) = A - B * \ln i, \text{ де}$$

$N(i)$ – кількість умовних благ, здобутих учасниками конкурентної боротьби, в нашому випадку – кількість голосів, отриманих кандидатом у народні депутати в одномандатному виборчому окрузі;

i – ранг учасника конкурентної боротьби, тобто те місце, яке посів кандидат у народні депутати (1-ше місце, 2-ге місце і т.д.) серед учасників виборчих змагань [1].

Зазначена математична закономірність описує ситуацію «вільної конкурентної боротьби» за розподіл кінцевої кількості умовних благ. Тобто, закон Ципфа-Парето описує не сам процес конкуренції, а результат боротьби за розподіл благ між учасниками. Однак є певне застереження. Закон Ципфа-Парето є певною ідеальною моделлю, яка реалізується за наявності ряду ідеальних умов, які в реальному світі

навіть чи будуть виконуватися. Тому відхилення даних від ідеальної лінії розподілу (лінії тренду) відбувається не тільки за рахунок фальсифікації виборів, добре проведеної виборчої кампанії з відбору голосів виборців у конкурентів, а й коли виборець під час голосування керується другорядними факторами (наприклад, приємна зовнішність лідера).

На парламентських виборах 2012 року Рівненська область була поділена на п'ять одномандатних виборчих округів. Було зареєстровано 58 кандидатів у народні депутати, з яких лише 50 взяло участь у балотуванні. Серед учасників виборчого процесу, які взяли участь у балотуванні, 60% було висунуто політичними партіями, а 40% – шляхом самовисування (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1

**Розподіл суб'єктів виборчого процесу
в одномандатних виборчих округах Рівненської області
на парламентських виборах 2012 року**

Одно-мандатний виборчий округ	Кількість зареєстрованих кандидатів в ОВО	Кількість кандидатів в ОВО, які беруть участь у балотуванні			Кількість кандидатів в ОВО, реєстрацію яких скасовано до дня виборів
		Всього	Висунуто партіями	Самовисування	
Рівненська область	58	50	30	20	8
ОВО №152	16	13	5	8	3
ОВО №153	9	8	6	2	1
ОВО №154	12	10	7	3	2
ОВО №155	6	6	5	1	0
ОВО №156	15	13	7	6	2

Далі проаналізуємо результати виборів та визначимо фінансову ефективність виборчої кампанії кандидатів у народні

депутати в одномандатних виборчих округах Рівненської області за надходженням і використанням коштів виборчих фондів.

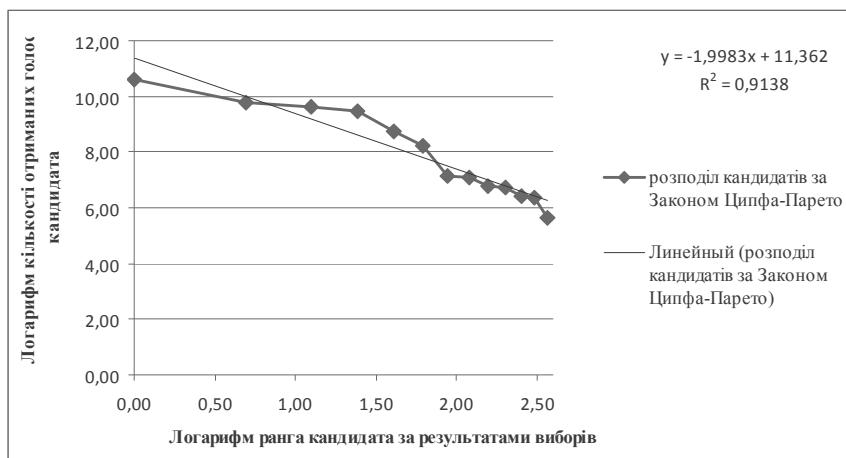

Рис. 1.1 Крива рангового розподілу результатів голосування в ОВО № 152

Аналізуючи результати голосування в одномандатному виборчому окрузі № 152, помічаємо три зони рангових розподілів: лідери, середнячки та маргінали. Якщо побудувати криву рангового розподілу для лідерів, то виявиться, що прізвище О.Осуховського (ВО «Свобода») розміщене вище лінії тренду, а це пояснюється добре проведеною виборчою кампанією та відбором голосів виборців у кандидати які апелювали до подібних за змістом ідеологічних та програмних питань. І, навпаки, точка рангового розподілу О.Червонюка (самовисування) розміщується нижче лінії тренду, що свідчить про «недобір» голосів кандидатом. Причинами цього явища можуть бути як погано проведена виборча кампанія, фальсифікації, так і втрата голосів внаслідок виборчої боротьби. Крива рангового розподілу для середнячків та маргіналів практично збігається з ідеальним розподілом за Законом Ципфа-Парето.

Таблиця 1.2

Фінансова ефективність виборчої кампанії кандидатів у народні депутати в одномандатному виборчому окрузі № 152

Ранг кандидата	Кандидат	% голосів	Витрати виборчого фонду	Витрати на ЗМІ	Витрати на ЗМІ у %	Ціна голосу
1	Осуховський О.	39,75	266914	158731	59,47	6,56
3	Матчук В.	15,05	616010	321433,1	52,18	39,95
4	Хомко В.	12,38	206017	154091	74,80	16,24
5	Грицак В.	6,23	912332	603394	66,14	142,82

Результати рангового розподілу за Законом Ципфа-Парето позитивно корелюють з результатами фінансових витрат (таблиця 1.2). Серед представлених звітів кандидатів у народні депутати в ОВО №152 найбільше коштів на засоби масової інформації витратив В. Хомко (самовисування), а найбільша вартість голосу належить Віталію Грицаку (самовисування).

Таблиця 1.3

Фінансова ефективність виборчої кампанії кандидатів у народні депутати в одномандатному виборчому окрузі № 153

Ранг кандидата	Кандидат	% голосів	Витрати виборчого фонду	Витрати на ЗМІ	Витрати на ЗМІ у %	Ціна голосу
1	Вознюк Ю.	48,32	345800	194332	56,20	6,69
2	Юхименко А.	26,69	442590,79	242160	54,71	15,51
3	Хахльов О.	12,85	524040,96	294100	56,12	38,15
4	Заєць І.	6,75	164772,16	102965	62,49	22,83

Аналізуючи результати голосування в одномандатному виборчому окрузі № 153, помічаємо, що є три лідери та решта учасників виборчого процесу (рис. 1.2). Якщо побудувати криву рангового розподілу для лідерів, то виявиться, що Ю. Вознюк (ВО «Батьківщина») та О. Хахльов (самовисування) розміщені нижче

лінії тренду, а це свідчить про «недобір» голосів кандидатами. Натомість, результат рангового розподілу Анатолія Юхименка (ПАРТІЯ РЕГІОНІВ) знаходиться вище лінії тренду. Причинами цього явища можуть бути як добре проведена виборча кампанія, використання адміністративного ресурсу чи виборчі фальсифікації. Найдорожче голос виборця коштував О.Хахльову (таблиця 1.3).

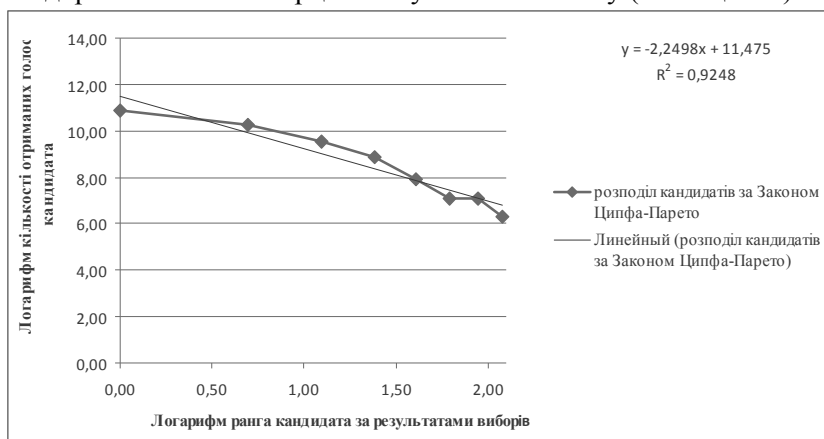

Рис. 1.2 Крива рангового розподілу результатів голосування в ОВО № 153

Аналізуючи результати голосування в одномандатному виборчому окрузі № 154, помічаємо дві зони рангових розподілів: лідери та маргінали (рис. 1.3). Якщо побудувати криву рангового розподілу для лідерів, то виявиться що Д.Корилкевич (самовисування) та С.Костючко (самовисування) розміщені вище лінії тренду, а це пояснюється добре проведеною виборчою кампанією та відбором голосів виборців у кандидатів, які апелювали до подібних за змістом ідеологічних та програмних питань або фальсифікацією виборів І, навпаки, точка рангового розподілу В.Королюка (ВО «Батьківщина») і В.Тимошука («УДАР») розміщується нижче лінії тренду, що свідчить про «недобір» голосів кандидатами. Причинами цього явища можуть бути як погано проведена виборча кампанія, фальсифікації, так і втрата голосів внаслідок виборчої боротьби. Крива рангового розподілу для маргіналів практично збігається з ідеальним розподілом за Законом Цифа-Парето. Отже, основна боротьба була зосереджена між чотирма кандидатами із зони лідерів.

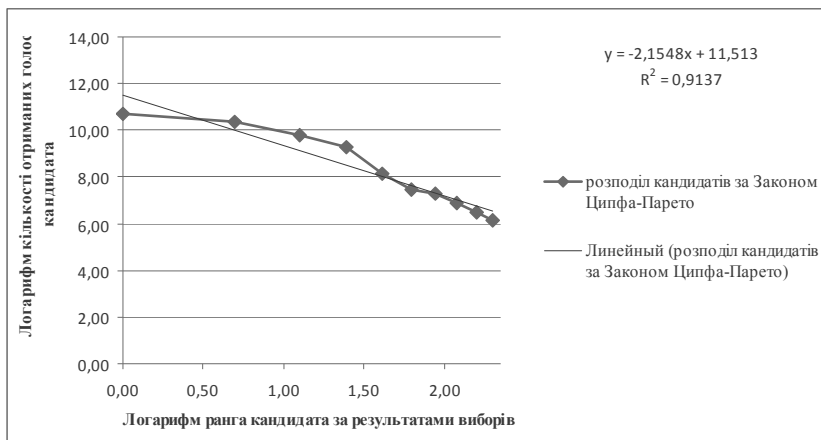

Рис. 1.3 Крива рангового розподілу результатів голосування в ОВО № 154

Серед представлених звітів кандидатів у народні депутати в ОВО №154 найбільше коштів на засоби масової інформації витратив В.Королюк та О.Вознюк (КПУ), а найбільша вартість голосу належить Д.Корилкевичу та С.Костючко (таблиця 1.4).

Таблиця 1.4

Фінансова ефективність виборчої кампанії кандидатів у народні депутати в одномандатному виборчому окрузі № 154

Ранг кандидата	Кандидат	% голосів	Витрати виборчого фонду	Витрати на ЗМІ	Витрати на ЗМІ у %	Ціна голосу
1	Королюк В.	38,65	316300	185788	58,74	7,29
2	Корилкевич Д.	27,58	1034408,8	88675	8,57	33,41
3	Костючко С.	16,32	1441868,4	326544	22,65	78,68
5	Вознюк О.	3,05	28265,92	16406	58,04	8,24

Одномандатний виборчий округ № 155 становить особливий інтерес. Тут була найменша кількість кандидатів, найменші офіційні витрати на виборчу кампанію і найменша ціна голосу. Аналізуючи ранговий розподіл результатів в ОВО № 155,

помічаємо те, що є два лідери, тоді як решта кандидатів ідеально розподіляються за Законом Ципфа-Парето (рис. 1.4).

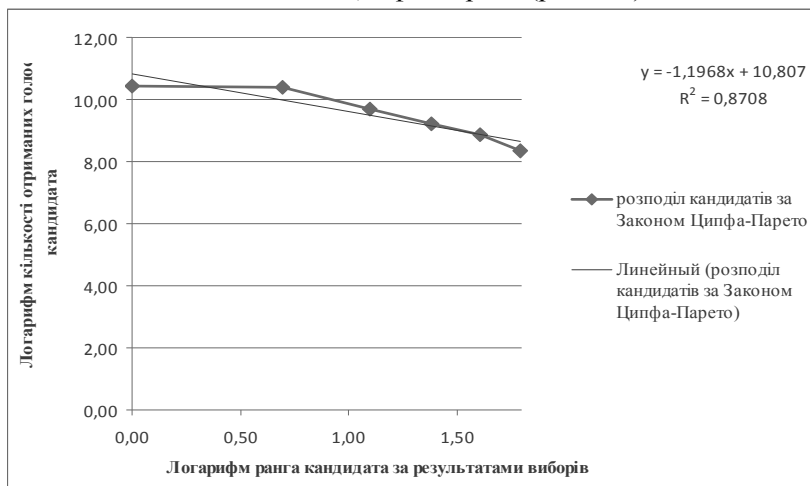

Рис. 1.4 Крива рангового розподілу результатів голосування в ОВО № 155

Якщо побудувати криву рангового розподілу для лідерів, то виявляється, що М.Сорока (ПАРТІЯ РЕГІОНІВ) та С.Кошин (ВО «Батьківщина») потрапляють до лінійного тренду, що збігається з ідеальним розподілом за Законом Ципфа-Парето. Найменша вартість голосу Сергія Кошина та різниця у 1300 голосів виборців забезпечила перемогу Миколі Сороці (таблиця 1.5).

Таблиця 1.5

Фінансова ефективність виборчої кампанії кандидатів у народні депутати в одномандатному виборчому окрузі № 155

Ранг кандидата	Кандидат	% голосів	Витрати виборчого фонду	Витрати на ЗМІ	Витрати на ЗМІ у %	Ціна голосу
1	Сорока М.	32,76	133357,01	88575	66,42	3,86
2	Кошин С.	31,53	82200,08	55737	67,81	2,48
3	Бобрик О.	6,64	31200	25712	82,41	4,46

Аналізуючи результати голосування в одномандатному виборчому окрузі № 156, помічаємо дві зони рангових розподілів: лідери та маргінали (рис. 1.5). Якщо побудувати криву рангового розподілу для лідерів, то виявиться, що М. Кучерук (ВО «Батьківщина») та О. Данильчук (самовисування) розміщені нижче лінії тренду, що свідчить про «недобір» голосів кандидатами. Причинами цього явища можуть бути як погано проведена виборча кампанія, фальсифікації, так і втрата голосів унаслідок виборчої боротьби. Тоді як точка рангового розподілу М. Шершуна (Народна партія) розміщується вище лінії тренду, а це пояснюється добре проведеною виборчою кампанією та відбором голосів виборців у кандидатів, які апелювали до подібних за змістом ідеологічних та програмних питань, або фальсифікацією виборів. Варто наголосити, що Микола Шершун усі вибори (за мажоритарною виборчою системою) перемагав у цьому виборчому окрузі. Тому ставка влади була саме на М. Шершуна.

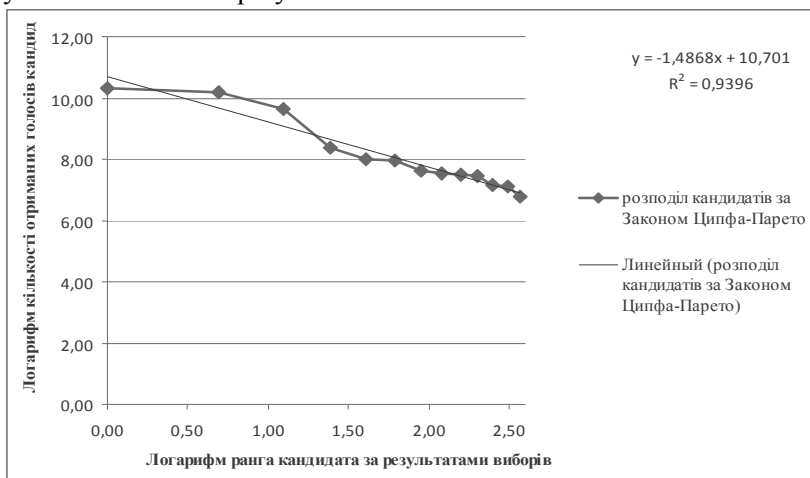

Рис. 1.5 Крива рангового розподілу результатів голосування в ОВО № 156

Крива рангового розподілу для маргіналів практично збігається з ідеальним розподілом за Законом Ципфа-Парето. Отже, основна боротьба була зосереджена між трьома кандидатами із зони лідерів. Ми не можемо якісно оцінити фінансову

ефективність виборчої кампанії кандидатів з ОВО № 156, оскільки володіємо лише одним звітом про надходження і використання коштів виборчого фонду. Ним став Роман Корнійко (самовисування), який посів п'яте місце за результатами голосування.

Унаслідок додаткового аналізу на рівні значущості $\alpha=0,05$ перевірено нульову гіпотезу про рівність нулю генерального коефіцієнта рангової кореляції Кендалла при конкуруючій гіпотезі $H_1: \tau \neq 0$. Тобто, ми поставили за мету з'ясувати, чи існує зв'язок між ранговими показниками кандидатів у народні депутати за результатами виборів та відповідними ранговими показниками витрат їхніх виборчих фондів. З'ясувалося, що для усіх одномандатних виборчих округів Рівненської області немає підстав відхилити нульову гіпотезу. Коефіцієнт рангової кореляції Кендалла засвідчив, що зв'язок між показниками незначний.

Отож, за результатами аналізу одномандатних виборчих округів Рівненської області не підтвердилася гіпотеза, що чим більше коштів витрачає кандидат у народні депутати в одномандатному виборчому окрузі, тим більше можливостей на перемогу він має. Це відкриває подальші пошуки відповіді на дослідницьке питання, чи фінансова ефективність виборчої кампанії впливає на результат виборів чи є інші чинники, які сприяють перемозі кандидатів у народні депутати. Враховуючи, що Рівненська область належить до опозиційних регіонів, можемо припустити, що ключовим фактором перемоги кандидатів є їх належність до відомих опозиційних «брендів», а не значні фінансові надходження.

Практика виборів в Україні засвідчила, що законодавство не забезпечує належного контролю за використанням коштів виборчих фондів кандидатів у народні депутати (так і політичних партій). Відсутність незалежного аудиту їхніх витрат залишає актуальним питання підзвітності та підконтрольності суб'єктів виборчого процесу громадськості [2]. Механізм контролю за тіншовим фінансуванням кандидатів у народні депутати в одномандатних виборчих округах ускладнюється відсутністю вимог у законодавстві оприлюднювати всі витрати і надходження та публікувати достовірні звіти. Таким чином, єдиним джерелом інформації залишаються офіційні джерела надходження коштів на рахунки виборчих фондів партій, що не завжди відповідають дійсності.

Проаналізувавши звіти про надходження і використання коштів виборчих фондів кандидатів у народні депутати в одномандатних виборчих округах Рівненської області маємо підстави говорити про те, що кандидати не відповідають основним принципам діяльності, а саме: відкритості, демократичності та відповідальності. До того ж, реалії фінансування виборчих фондів кандидатів у народні депутати складаються за алгоритмом, який існує поза межами законодавства. Фінансову ефективність виборчої кампанії продемонстрували ті кандидати, які перемогли на виборах в одномандатних виборчих округах Рівненської області. Найпопулярнішими інструментами впливу на виборців все ще залишається реклама та медіа, що становить більшу половину витрат виборчих фондів.

---

1. Благовещенский Ю. Предвыборная кампания на политической карте Государственной Думы / Ю. Благовещенский [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.indem.ru/IDD2000/conf/3/record_byun.htm. - Заголовок з екрана.

2. Ковриженко Д. Фінансування політичних партій і виборчих кампаній: проблеми і шляхи вирішення / Д. Ковриженко // Лабораторія законодавчих ініціатив [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.parlament.org.ua/.../MoJ%20-20Political%20Corruption%20Presentation%20-%2029-01-2008.ppt. – Заголовок з екрана.

3. Gabaix X. Zipf's Law for Cities: An Explanation [Text] / Xavier Gabaix // The Quarterly Journal of Economics. – 1999. – Vol. 114. – № 3. – P. 739–767.

Наукове видання

ПАРЛАМЕНТСЬКІ ВИБОРИ 2012 РОКУ В УКРАЇНІ

Наукові дослідження

Літературний редактор – Носова С. І.
Комп'ютерна верстка та макетування – Гринь Н. В.

Підписано до друку 24.12.2013 р. Формат 60x84/16 Папір офсетний.
Гарнітура Times Ум. друк арк. 21,15 Обл. вид. арк. 18,53
Тираж 300 прим. Зам № 782

Віддруковано ПП Лисенко М. М.
м. Ніжин, вул. Шевченка, 26 В
Тел. (04631) 9-09-95, (067) 4412124
E-mail: milanik@land.ru

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ДК № 2776 від 26.02.2007 р.